

Llengua catalana i Literatura

SÈRIE COMUNICA

El llibre Llengua catalana i Literatura, per a segon curs d'ESO, és una obra col·lectiva concebuda, dissenyada i creada al Departament d'Edicions Educatives de Grup Promotor / Santillana, dirigit per **Teresa Grence Ruiz** i **Pere Macià Arqué**.

En l'elaboració ha participat l'equip següent:

TEXT

Teresa Guiluz Vidal
Eduard Juanmartí Generès
Albert Vilanova Boqueras

IL·LUSTRACIÓ

Montse Bosch

ASSESSORAMENT

Lluís Payrató Giménez

EDICIÓ I DIRECCIÓ DEL PROJECTE

Montse Santos Gómez

Les activitats d'aquest llibre no s'han de fer mai al llibre mateix.
Les taules, els esquemes i altres recursos que s'hi inclouen
són models perquè l'alumnat els traslladi a la llibreta

Índex

UNITAT	SABER FER	SABER	
	Comprensió lectora	Comunicació	Gramàtica
1 T'explico les vacances pàg. 6	<i>Tornada a l'institut</i> (JORDI VARELA. <i>Projecte Kenya</i>)	Explicar una anècdota	L'oració i els seus constituents (I). Els temps verbals que expressen passat
2 Gent de tota mena pàg. 32	<i>Normal i corrent</i> <i>Per què no he anat mai a l'escola</i> <i>Aula 301</i> (R. J. PALACIO. <i>Wonder</i>)	Converses i descripció de persones	L'oració i els seus constituents (II)
3 Paisatges viscuts pàg. 56	<i>Legrand a l'illa de Sullivan</i> (EDGAR ALLAN POE. <i>L'escarabat d'or</i>)	La descripció de paisatges	Les oracions atributives. Algunes característiques dels adjectius
DOSSIER CULTURA: La variació social pàg. 84			
4 La meva afició preferida pàg. 86	<i>Em dic Analí</i> (CARE SANTOS. <i>Ser feliç és fàcil</i>)	L'exposició	Les classes de paraules
5 Consultem una enciclopèdia pàg. 110	<i>Una lluita desigual</i> (ERNST H GOMBRICH. <i>Breu història del món</i>)	L'exposició escrita	Els sintagmes i els complements del verb
6 Millorem la convivència pàg. 134	<i>No s'ha d'aparcar damunt la vorera</i> (ALBERT VILANOVA) <i>Dues rodes perilloses</i> (JORDI SOLER FONT)	El text argumentatiu: el debat	Els complements del verb
DOSSIER CULTURA: Els registres lingüístics pàg. 160			
7 No és or tot el que lluu pàg. 162	<i>Renova la teva roba!</i>	La publicitat	Els modes del verb. El subjuntiu. El text
8 Pas a pas pàg. 186	<i>WhatsApp i la vida social: manual d'instruccions</i> (NEREIDA CARRILLO. <i>Ara</i>)	Les instruccions	L'imperatiu. Els signes de puntuació
9 Quan seré gran pàg. 210	<i>Qui i què sóc?</i> (NÚRIA PRADAS. <i>Heka. Un viatge màgic a Egipte</i>)	Les prediccions. Tipus de textos	Les perífrasis verbals. Els connectors textuais
DOSSIER CULTURA: Història de la llengua pàg. 238			
APÈNDIX: gramàtica, ortografia, conceptes lèxics i semàntics, figures retòriques pàg. 241			

SABER			SABER FER
Ortografia	Vocabulari	Literatura	
L'accentuació	El calendari	Gèneres literaris i història de la literatura	LLENGUA • Explicar una anècdota
Essa sorda i essa sonora	Les relacions humanes i familiars	La narració (I)	LLENGUA • Fer una enquesta
La essa sorda	Els accidents geogràfics	La narració (II). La literatura medieval: Ramon Llull	LLENGUA • Escriure un comentari d'una imatge
L'apòstrof i la contracció	La meua activitat perferida	Els gèneres teatrals (II)	LLENGUA • Escriure un diari personal • Preparar i fer una exposició oral
Alguns usos de l'apòstrof i el guionet	El món del saber	Els gèneres teatrals (II): el drama i altres gèneres	LLENGUA • Elaborar una exposició escrita
Les grafies b i v	Els mitjans de transport	Els dramàtics de la televisió. La narrativa medieval	LLENGUA • Participar en un debat
Les grafies j/g, x/ix, tx/ig	La publicitat	La poesia: recursos mètrics	LLENGUA • Dissenyar un anunci publicitari
Les dues funcions de la dièresi	La cuina	Els gèneres poètics (I): la poesia èpica i la poesia lírica	LLENGUA • Elaborar una llista de consells
L'ús de la dièresi en les formes verbals	Els oficis	Els gèneres poètics (II): poesia satírica i poesia experimental. La poesia medieval	

L'estructura de les unitats didàctiques és molt regular i molt senzilla, per tal que tots els continguts siguin fàcils de localitzar.

Cada unitat comença amb unes pàgines motivadores, centrades en les imatges i en què es presenten activitats bàsicament orals, perquè tots us puguem expressar lliurement.

L'índex de la unitat et presenta el que aprendràs i el que aprendràs a fer.

Una **lectura** interessant, de vegades divertida i de vegades més seriosa.

Les **activitats** t'ajudaran a comprendre millor el text i el podràs interpretar i analitzar a fons.

Un bloc transversal de coneixement de la llengua pràctic i competencial.

Treballar els continguts de **gramàtica** i **ortografia** és necessari per poder escriure bé.

Activitats d'**aprenentatge cooperatiu** perquè millori la competència de tots.

Amb **fotografies** atractives i activitats lúdiques descobriràs el tema de la unitat.

Saber fer és posar en pràctica tot el que estàs aprenent dia a dia i desenvolupar estratègies comunicatives.

A cada unitat treballaràs un tipus de text o un vessant de la **comunicació**.

El **lèxic** es treballa a partir de camps semàntics. Aprendràs paraules noves però també descobriràs les relacions que hi ha entre elles.

La **literatura** comença amb els textos, i després veurem els gèneres, els temes i una mica d'història.

LITERATURA

La narració (I)

Aquesta primera unitat de l'assignatura de Literatura comença amb la lectura de la novel·la *El Quixot*, una obra de l'autor espanyol Miguel de Cervantes. Aquesta obra és una de les més importants de la literatura espanyola i ha influït molt en la literatura de tots els països.

Què és la narració?

La narració és un gènere literari que té com a objectiu relatar una història. Es pot dividir en dos tipus: la narració en primera persona i la narració en tercera persona.

Tipus de narració

- Narració en primera persona: el narrador és un personatge de la història.
- Narració en tercera persona: el narrador és un observador extern.

Activitats

- Analitzar el text i identificar els elements de la narració.
- Realitzar una activitat de comprensió lectora.

LITERATURA

Després del text, activitats de comprensió, prèvies al treball literari.

Activitats

- Analitzar el text i identificar els elements de la narració.
- Realitzar una activitat de comprensió lectora.

Després del text, activitats de comprensió, prèvies al treball literari.

Continguts literaris relacionats amb el text ens permetran descobrir-lo des d'un altre punt de vista.

LITERATURA

Els elements de la narració

Una narració és un relat d'una història, real o fictícia. Aquesta història es desenvolupa al llarg d'un temps i en un espai concret. Els elements de la narració són:

- El narrador:** és la persona que relata la història.
- El receptor:** és la persona a qui se li relata la història.
- El temps:** és el moment en què es desenvolupa la història.
- El espai:** és el lloc on es desenvolupa la història.
- El conflicte:** és el problema que es planteja al llarg de la història.
- El desenllaç:** és el final de la història.

Al bloc final de la unitat, una mica més de tot: banc d'activitats, activitats d'avaluació a partir d'un text i banc de textos.

BANC D'ACTIVITATS

COMPENSIÓ

Activitats de comprensió lectora

- Analitzar el text i identificar els elements de la narració.
- Realitzar una activitat de comprensió lectora.

GRAMÀTICA

Activitats de gramàtica

- Analitzar el text i identificar els elements de la gramàtica.
- Realitzar una activitat de gramàtica.

BANC DE TEXTOS

Activitats de comprensió lectora

- Analitzar el text i identificar els elements de la narració.
- Realitzar una activitat de comprensió lectora.

GRAMÀTICA

Activitats de gramàtica

- Analitzar el text i identificar els elements de la gramàtica.
- Realitzar una activitat de gramàtica.

ACTIVITATS

- Analitzar el text i identificar els elements de la narració.
- Realitzar una activitat de comprensió lectora.

ACTIVITATS

- Analitzar el text i identificar els elements de la narració.
- Realitzar una activitat de comprensió lectora.

I al final de cada trimestre, el **dossier cultura**.

DOSSIER CULTURA: LA VARIACIÓ SOCIAL

No parlem tots igual

El dialecte és una varietat lingüística que es diferencia de la llengua estàndard. Els dialectes es formen a partir de la llengua estàndard i es desenvolupen al llarg del temps i en diferents regions.

Activitats

- Analitzar el text i identificar els elements de la variació social.
- Realitzar una activitat de comprensió lectora.

Variació lingüística

La variació lingüística és el canvi que es produeix en la llengua al llarg del temps i en diferents regions. Aquesta variació es pot observar en la pronúncia, la gramàtica i el vocabulari.

Activitats

- Analitzar el text i identificar els elements de la variació lingüística.
- Realitzar una activitat de comprensió lectora.

La variació social

La variació social és el canvi que es produeix en la llengua al llarg del temps i en diferents regions. Aquesta variació es pot observar en la pronúncia, la gramàtica i el vocabulari.

Activitats

- Analitzar el text i identificar els elements de la variació social.
- Realitzar una activitat de comprensió lectora.

Competències

- Competència comunicativa, lingüística i audiovisual
- Competència artística i cultural
- Competència matemàtica
- Competència digital
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència d'aprendre a aprendre
- Competència social i ciutadana
- Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

Altres icones

- Activitats TAC
- Activitats amb el suport de la guia didàctica

1

T'explico les vacances

Llengua

- Explicar una anècdota
- L'oració i els seus constituents (I)
- Els temps verbals que expressen passat
- L'accentuació
- El vocabulari del calendari

SABER FER

- Explicar una anècdota

Literatura

SABER

- Gèneres literaris i història de la literatura

No m'ho crec!

Què has fet aquest estiu? Segur que tens coses per explicar als teus companys i companyes... i potser també els deixaràs anar alguna bola. Fes una llista de tres coses que has fet aquest estiu (inclou-n'hi alguna que hagi estat especial per a tu) i afegeix-n'hi una entremig que no sigui veritat però que podries haver fet. Llegiu cadascú la vostra llista en veu alta a veure si els companys encerten la mentida.

Les meves vacances ideals

No cal dir que tothom té una idea bastant clara de com serien les seves vacances ideals. I tu? Les podries fer l'any vinent? Feu aquesta activitat seguint els passos següents:

- Cadascú ha de triar una idea de les vacances que voldria fer i escriure-la a la pissarra. Quan hàgiu acabat hi haurà entre vint i trenta desitjos a la pissarra.
- Tothom n'haurà de votar dos i el professor anirà marcant les votacions amb creus.
- Quan hàgiu votat tots, encercleu les tres opcions més votades.
- Cada alumne escriurà una redacció breu que comenci així:
«L'estiu vinent m'agradaria...»

Tornada a l'institut

–Jaume! Jaume!

–Anna! Ei! Espera'm.

Una riuada de cotxes els separa.

–Bum! Bum! Meec... Poop!

L'Anna i en Jaume es veuen intermitentment entre fums i sorolls. Mentre esperen, tots dos enlairen braços i onegen mans.

–Eho, eho, eho.

En Jaume fa saltets i tot, i un cop afluixa el trànsit, travessa el carrer corrent. L'Anna, que l'espera amb mostres d'alegria, es troba amb en Jaume als seus braços en una posició més aviat ridícula. El pobre ha ensopagat amb un dels múltiples quadrats de la vorera que esperen pacientment que algú hi replanti l'arbre mort i desaparegut.

–«On deu ser el maleït arbre?»

Amb la velocitat que havia agafat i amb un peu furgant el subsòl de la ciutat, ha sortit volant en posició de saltador de piscines i només la brillant actuació d'ella ha evitat que deixés una part de la dentadura a la via pública. Avergonyit, es redreça de pressa.

–Estàs bé? Uau! Ha estat molt emocionant! T'he salvat d'una gran castanya!

En Jaume es revisa la maquinària i ben aviat detecta que el turmell dret és la peça més malparada. L'informe provisional és de dolor, pell matxucada, estrip al mitjó i una mica de xip-xap a la sabata, pel fet que, el forat, l'havien regat, no fóra cas que tornés l'arbre absent.

–Quin mal! Ah, et dec la vida, Anna.

–Au, va, comediant. No t’he vist en tot l’estiu. On t’havies amagat?

–Bah! Quin pal d’estiu! El pare m’ha enviat al taller de cotxes de l’oncle Josep. Hi he hagut d’anar cada tarda.

–Hauries pogut trucar, beneit. Ens pensàvem que t’havies fos. Ei! Mira allà, la Núria i la Maite. Amb qui estan?... Ah, és en Martí.

–«Qui caram deu haver regat un forat sense arbre?» –pensa en Jaume mentre camina coixejant.

A la porta de l’institut es comencen a fer grups de nois i noies. És el primer dia de classe i es veuen moltes cares de son, però també noies que s’han tenyit, alguns nois que es deixen barbes incipients i al costat dels contenidors fins i tot hi ha un parell de caps rapats, que no hi eren al juny.

L’Anna i en Jaume saluden a dreta i esquerra. A la fi arriben al lloc on és la colla, en un extrem del pati. La Núria i la Maite estan assegudes en un graonet que fa la reixa de l’institut. En veure’ls, totes dues s’aixequen d’un salt. La Maite, sense gaires contemplacions, dona un cop de mà plana al pit d’en Jaume.

–Eh! Mireu-lo tots. Si continua viu.

–No, és que... És que...

En Jaume no aconsegueix articular cap explicació intel·ligible. Involuntàriament s’encreua la mirada amb la Núria, que, sufocada, fa veure que saluda uns amics i deixa plantada la colla, situació que aprofita l’Anna per agafar pel braç en Jaume.

–Mira que n’ets, de burro, no tenies cap necessitat de deixar la Núria d’aquella manera.

En Jaume descobreix que té un descosit al bell mig de l’engonal per on nota que se li ventilen les cuixes, desperfecte que s’afegeix al ja conegut turmell adolorit i humit.

–Escolta, Anna, no em toquis la pera. Allò es va acabar. No ho vaig saber fer millor. Em sentia atrapat... «Caram, i ara un forat als pantalons i tot un dilluns per davant» –el turmenta el pensament mentre caminen tots dos.

Acaben d’obrir les portes de l’institut. La gent entra atapeïda i ja s’aglomera al voltant dels taulers d’anuncis. Tots volen veure les llistes de la distribució de les classes. Com era d’esperar, hi ha trepitjades i cops de colze a dojo.

–Ei! Que jo no sóc a la llista! –cria l’Anna.

–Sí, dona, és que t’ho tapa aquell cafre del clatell gruixut. No t’amoïnis, que jo ja t’he vist –li diu en Martí, que s’ha obert pas entre la gentada–. Anem tots a la classe B. Calla! Qui no he vist és en Jaume.

En Martí i en Jaume van cap als taulers, havent de donar algunes batzegades.

–No hi ets! Espera’t, tornem a repassar la llista de la classe A. Hum... Doncs tampoc hi ets. Ho vas aprovar tot, oi?

–Sí, sí.

–Són uns sapastres, sempre s’equivoquen. Et tocarà anar a secretaria. El curs passat hi vaig haver d’anar jo. Ja veuràs, et poses de mala llet només d’entrar-hi.

–Què ha passat? –pregunta l’Anna.

–Res –s’avança en Martí–. Que en Jaume no és a la llista. Tal com treballen a secretaria, el que és estrany és que hi hagi algú.

–Més valdrà que hi comenci a passar.

–Vols que vingui amb tu? Potser et puc ajudar –li diu l’Anna.

–No, no. Gràcies. Prefereixo espavilar-me sol. Total, és un tràmit.

–Segur? Si em necessites, no dubtis a venir-me a buscar.

L’Anna li fa l’ullet.

–Aneu, aneu. Ens veiem aviat.

Les tres noies i en Martí, reconeguts oficialment com a alumnes de la classe B de COU, es dirigeixen sense gaire pressa a l’aula.

–Espero que no sigui res, el noto molt descol·locat, aquest. Veient-lo, es diria que s’ha passat l’estiu dins d’un forat negre i que acaba d’aterrar aquest matí –l’Anna diu a en Martí.

–Exageres una mica. Jo l’he continuat veient a les vacances i fins i tot vam anar uns dies a Sant Fonoll. Realment, el que li passava a en Jaume era que no sabia com tallar amb la Núria i va creure que el millor era fer-se fonedís. Ja saps com és, es va enrotllar malament. Jo què sé! Se sentia controlat per ella.

Quan es va acabar el curs, van quedar un cap de setmana per anar tots a l’apartament de l’Anna a Aiguabrava. Ell no s’hi va presentar, amb l’excusa d’unes inoportunes cagarrines.

–«No, no pot ser, en Jaume no em farà una cosa així» –es repetia la Núria.

No va saber mai més res d’ell: o bé comunicava o ningú no agafava el telèfon. Com que els pares de la Núria no podien fer vacances a l’agost, la van convèncer perquè anés tot el mes a Irlanda a estudiar anglès. De fet, s’ho va passar molt bé. Feia llargues passejades a cavall pels camps i fins i tot va conèixer un noi noruec, amb qui hi va haver alguna cosa. Va tornar exultant, i s’havia refet del xoc que li havia donat el carallot d’en Jaume. Ara s’escriu amb el noruec.

–Núria!

La Maite se li acosta per darrere, donant-li un cop al cul i agafant-la per la cintura. La Núria, amb la vella ferida reoberta, es deixa amanyagar.

–Voldràs seure amb mi? Ja t’han dit que tenim un tutor que és nou a l’escola? Sorpresa, sorpresa!

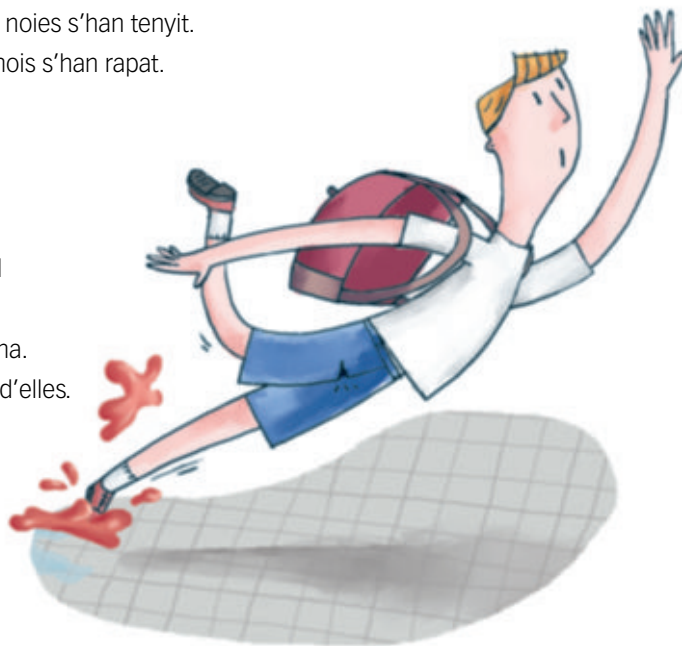
No s’han pogut dir res més, ja que a cada moment es topen amb gent que han de saludar, petonejar, estirar les orelles per algun aniversari recent o bé renyar perquè no han enviat les postals que van prometre. D’aquesta manera, tots van entrant lentament a la classe, on els espera dret i amb impaciència el nou tutor.

JORDI VARELA. *Projecte Kenya*

Obtenir informació**1** Copia les respostes correctes en cada cas:

- a) On s'ha fet mal en Jaume?
 - Al braç esquerre.
 - Al peu dret.
 - A l'espatlla.
 - A l'engonal.
 - Enlloc.
- b) Entre les novetats, el primer dia de classe troben que...
 - ...alguns nois van amb *skate*.
 - ...algunes noies s'han tenyit.
 - ...algunes noies porten pircings.
 - ...alguns nois s'han rapat.
- c) Qui forma la colla d'en Jaume?
 - la Maria
 - la Rosa
 - la Núria
 - la Maite
 - l'Anna
 - l'Àlex
 - en Martí
 - en Miquel
- d) Amb qui sortia en Jaume?
 - Amb la Núria.
 - Amb la Maite.
 - Amb l'Anna.
 - Amb cap d'elles.
- e) Durant les vacances, on ha treballat en Jaume?
 - En un bar.
 - Fent de cangur.
 - En un taller.
 - De socorrista a la platja de Castelldefels.
- f) En Martí i en Jaume, aquest estiu...
 - ...no s'han vist.
 - ...s'han trobat un parell de tardes.
 - ...han passat uns dies junts.
 - ...es volien trucar però no ho han fet.
- g) On han passat les vacances, l'Anna i la Núria?
 - L'Anna a Mallorca i la Núria a Eivissa.
 - L'Anna a Irlanda i la Núria a Aiguablava.
 - L'Anna a Aiguabrava i la Núria a Irlanda.
 - L'Anna a Aiguablava i la Núria a Irlanda.

2 Aquest text és ple d'onomatopeies i interjeccions. Explica el significat d'aquestes:

- Bum! Meec! Poop!
- Xip-xap
- Eho
- Bah!
- Uau
- Eh!

Interpretar el sentit**3** Llegeix aquest fragment del text, escrit amb molta ironia, i torna'l a redactar amb altres paraules que diguin el mateix:

Amb la velocitat que havia agafat i amb un peu furgant el subsòl de la ciutat, ha sortit volant en posició de saltador de piscines i només la brillant actuació d'ella ha evitat que deixés una part de la dentadura a la via pública.

4 Explica amb les teves paraules el significat d'aquestes expressions del text:

- En Jaume es revisa la maquinària.
- Quin pal d'estiu.
- No em toquis la pera.
- S'ha passat l'estiu dins un forat negre.
- No sabia com tallar amb la Núria.
- Es va fer fonedís.
- Es va enrotllar malament.
- Et poses de mala llet.

5 Busca al diccionari aquestes paraules i expressions del text, i escriu una oració en què quedi clar què volen dir:

• beneit	• sapastre	• exultant
• matxucada	• cafre	• carallot
• sufocada	• descol·locat	• amanyagar

Expressar-se

6 En Jaume ha treballat aquest estiu en un taller de cotxes. I tu? Et guanyes la setmanada fent alguna feina? Fas feines a casa sense cobrar res, per ajudar, tot i que després cobres setmanada? O bé no cobres cap setmanada? Estaries disposat a treballar més a casa a canvi de cobrar alguns euros cada setmana? Fes una redacció en què parlis de les feines i les setmanades. Escriu-la com si fos una carta adreçada als teus pares o tutors.

7 En el text es parla del COU. Saps què vol dir? I ESO, saps què vol dir? Fes un esquema amb el sistema educatiu en l'època de la novel·la i l'actual i explica'n les diferències. Creus que el pla d'estudis d'abans era millor o pitjor que l'actual? Per què?

8 Cap al final del text llegim que «es topen amb gent que han de saludar, petonejar, estirar les orelles per algun aniversari recent». Busca a Internet o en alguna enciclopèdia el significat d'estirar les orelles a les persones que han fet anys recentment.

Explicar una anècdota

9 Saps què significa «explicar sopars de duro»? Busca informació sobre l'origen d'aquesta expressió.

10 El primer dia de classe, en Jaume es fa un estrip als pantalons. Escriu com explicaria aquesta anècdota a un company que no hi era.

- En quin temps estan els verbs que has fet servir?

Cavall Fort, núm. 956
(maig 2002)

Has de saber

Una **anècdota** és un petit fet particular, més o menys curiós, de la vida quotidiana. A vegades, al fet concret ocorregut s'hi afegeixen detalls que exagereu algun aspecte per fer la narració més di-

vertida. També es pot jugar amb les pauses, que poden aportar un punt d'intriga al nostre relat. Les anècdotes, com a textos narratius que són, tenen un plantejament, un nus i un desenllaç.

Explicar una anècdota

Segur que t'has trobat alguna vegada en una situació en què t'hauria agradat fer-te invisible per no passar un moment de vergonya o d'incomoditat. Per exemple:

- Una vegada que vas fer una pífia enorme.
- Una vegada que vas tenir un oblit imperdonable.
- Una vegada que vas cometre una equivocació que ara fa riure, però que en aquell moment no feia cap gràcia.
- Una vegada que vas fer un comentari fora de lloc davant de la persona menys indicada.

Al cap del temps, aquestes situacions una mica molestes poden ser explicades com a anècdotes relativament divertides. Que resultin més o menys gracioses dependrà dels fets narrats, però també de l'habilitat de qui els explica.

11 Prepara't per explicar dues anècdotes davant de tota la classe.

- Primer, pensa en alguna situació semblant a les anteriors que hagi viscut i busca una manera divertida d'explicar-la. Si cal, fes un petit esquema o anota'n detalls importants que vulguis explicar.
- Després, inventa't una altra situació que es pugui explicar com una anècdota, pensa'n bé els detalls perquè sigui versemblant.
- Finalment, explica les dues anècdotes a la classe, sense dir quina és real i quina és inventada. Els teus companys i companyes també explicaran dues anècdotes.

12 Entre tots, intenteu distingir les anècdotes reals de les inventades. Responen aquestes preguntes:

- Quins elements de l'explicació us han fet pensar que cada anècdota és real o inventada? L'heu encertada?
- Quines tècniques ha fet servir cadascú per intentar que l'anècdota falsa fos creïble?

13 Torneu a explicar i escoltar les anècdotes que han tingut més èxit. Responen aquestes preguntes:

- S'hi pot distingir clarament el plantejament, el nus i el desenllaç?
- Quins temps verbals s'han fet servir en cada cas?

L'oració i els seus constituents (I)

Una **oració** és un enunciat que té, com a mínim, un verb en forma personal, i unes parts o constituents típics: el predicat i, en la majoria de casos, el subjecte.

El **predicat** és el grup de mots organitzat al voltant del verb que expressa l'acció, l'estat o el procés de l'oració.

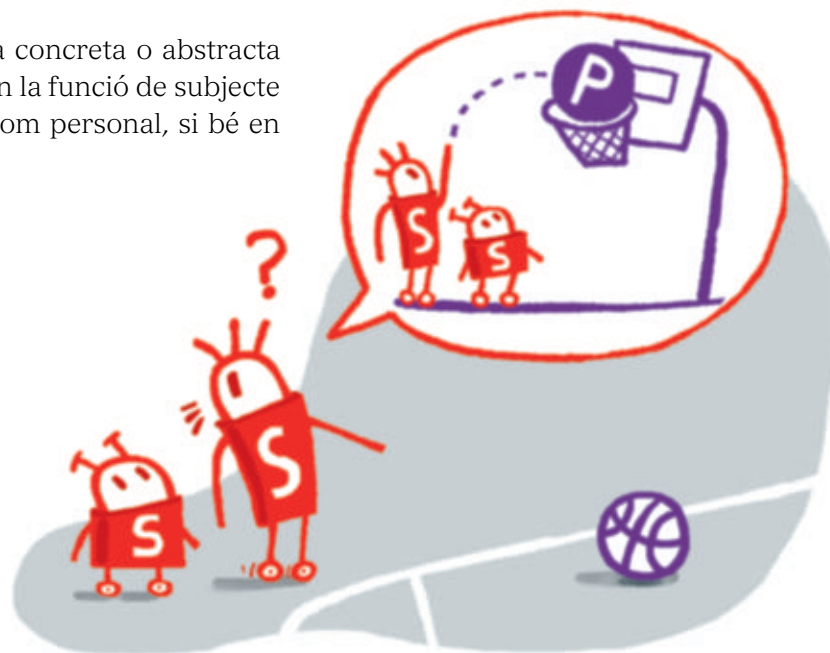
El **subjecte** expressa la persona, l'animal o la cosa concreta o abstracta que protagonitza el que diu el verb. Normalment, fan la funció de subjecte un grup de mots al voltant d'un nom o bé un pronom personal, si bé en alguns casos el subjecte no apareix.

Exemple d'oració amb predicat i subjecte:

	verb	
<i>L'Anna i en Jaume</i>	<i>saluden a dreta i esquerra.</i>	
subjecte	predicat	
oració		

Exemple d'oració amb predicat i subjecte el·líptic:

	verb	
<i>A la fi arriben a la colla,</i>	<i>en un extrem del pati.</i>	
	predicat	
oració		

ACTIVITATS

14 Copia aquestes oracions i indica'n el predicat i el subjecte:

- La gent entra atapeïda.
- Jo l'he continuat veient a les vacances.
- Allò es va acabar.
- El pare m'ha enviat al taller de cotxes de l'oncle Josep.
- L'Anna i en Jaume es veuen intermitentment entre fums i sorolls.

15 En totes aquestes oracions, el subjecte és el·líptic. Reescriu-les a la llibreta amb el pronom adient:

- Anirem a pescar, diumenge?
- Ja estic a punt!
- Vols fer unes quantes cistelles?
- Últimament fa cara de cansada.
- Sempre és molt simpàtic amb mi.
- Han demanat el parer a tota la classe.
- Què preferiu, aigua o un refresc?
- Ets el millor!

16 Relaciona cada oració amb el tipus de subjecte que presenta:

pronomen personal • sintagma nominal • subjecte el·líptic

- Aquest curs jo em presento per delegat.
- La programació televisiva és molt variada.
- Algunes plantes necessiten molta aigua.
- Avui sortirem a les sis de la tarda.
- Ella m'ha donat la seva paraula.
- A l'estiu, les temperatures pugen.

17 Busca a la lectura inicial oracions en què el subjecte respongui a cadascun dels tipus de l'activitat anterior.

Els temps verbals que expressen passat

Segons quan té lloc l'acció, l'estat o el procés expressat pel verb, distingim diversos temps verbals. Els que expressen passat són els següents:

- El **perfet d'indicatiu** expressa que l'acció se situa dins d'un període de temps actual o recent. Exemple: *En Jaume **ha ensopegat** amb el forat buit d'un arbre.*
- El **passat perifràstic** expressa que l'acció se situa dins d'un període de temps superat o remot. Exemple: *Allò nostre **es va acabar**.*
- El **passat simple** expressa el mateix que el passat perifràstic, però només el trobem en la llengua escrita (narracions literàries, històriques, etc.). Exemple: *Al juny els companys de curs **s'acomiadaren** fins al setembre.*
- L'**imperfet d'indicatiu** expressa que l'acció se situa en el passat i que era habitual. Exemple: *En Jaume o bé **comunicava** o bé no **agafava** el telèfon.*
- El **plusquamperfet d'indicatiu** expressa que l'acció se situa en un passat que és anterior a un moment de referència també passat. Exemple: *Sort que **havien regat** el forat de l'arbre!*

ACTIVITATS

18 De bon matí, presencies els fets que hi ha dibuixats en aquestes vinyetes:

- A l'escola, expliques el que has vist als teus companys. Comences el relat així: «Aquest matí...»
- El teu amic Lluís no ha vingut a classe. L'endemà te'l trobes i li ho expliques. Ara el teu relat comença: «Ahir al matí...»
- Imagina't que un escriptor es basa en aquests fets per escriure una novel·la. Escriu el text anterior tal com ho faria l'escriptor. Comença'l així: «Aquell matí, en Magí...»

■ Ara explica quin temps verbal has fet servir en cada cas.

19 Completa aquestes oracions amb l'imperfet o el plusquamperfet del verb que hi ha entre parèntesis:

- Vaig trucar a les 9 però la Neus encara no (arribar).
- Quan (sortir) de casa ens vam trobar la veïna.
- Un testimoni assegurava que jo (ser) al lloc dels fets en aquell moment, però un altre deïa que ja (marxar).
- L'arròs (estar) cru perquè (bullir) poca estona.
- Quan ja (tancar) la porta, em vaig adonar que (deixar-se) les claus dins de casa.

20 Ruleta de verbs.

L'accentuació

1 Normes d'accentuació

1. Les **paraules monosíl·labes** (d'una sola síl·laba) generalment no s'accentuen gràficament, només se n'accentuen algunes per distingir-les d'altres de semblants. Per exemple, accentuem *més* (adverbi de quantitat) per distingir-lo de *mes* (part de l'any).
2. Les **paraules polisíl·labes** (de més d'una síl·laba) s'accentuen gràficament seguint les normes següents:
 - Les paraules agudes s'accentuen quan acaben en **-a, -e, -i, -o, -u, -as, -es, -is, -os, -us, -en, -in**. Exemples: *anglès, Martí, mitjó, obtús*.
 - Les paraules planes s'accentuen quan no acaben en **-a, -e, -i, -o, -u, -as, -es, -is, -os, -us, -en, -in**. Exemples: *trànsit, convèncer, tímid, sòlid*.
 - Les paraules esdrúixoles s'accentuen totes. Exemples: *maquinària, impaciència, ridícula, Núria*.

ACTIVITATS

21 Aquestes oracions estan plenes de monosíl·labs. Escriu-les a la teva llibreta i completa-les amb la vocal que els falta, amb accent gràfic o sense:

- M♦n pare t♦ la m♦ trencada a fer j♦cs de m♦ns.
- Quin b♦ de D♦u de s♦! Anem a fer un volt. V♦ns o et quedes?
- Els m♦s petits visiten una granja: els encanta pujar damunt el r♦c, donar p♦ a les gallines i acaronar la llana dels b♦ns.
- El n♦t de la senyora Mercè ha voltat per tot el m♦n.

22 Algunes paraules bisíl·labes també porten accent diacrític. Escriu una oració amb aquestes parelles de paraules en què es vegi ben clarament el seu significat:

- bóta - bota
- óssos - ossos
- dónes - dones
- vénen - venen

23 Et ve de gust una pizza? En farem dues, una amb ingredients que s'escriguin amb accent gràfic, i l'altra amb ingredients que s'escriguin sense accent gràfic. Escriu el nom de cada ingredient i col·loca'l a la pizza que li correspon.

- Classifica els ingredients amb accent gràfic segons que corresponguin a paraules agudes, planes o esdrúixoles.

encén

arròs

tòrtora

ximpanzé

2 Accent obert i accent tancat

La vocal **a**, si s'accentua gràficament, porta l'accent obert (**à**). En canvi, sempre que la **i** i la **u** s'accentuen, porten accent tancat (**í**, **ú**). Pel que fa a la **e** i la **o**, poden portar tots dos tipus d'accent. Si la teva manera de pronunciar aquestes vocals no coincideix amb la manera d'accentuar-les, consulta les taules següents.

L'accent obert i tancat en els verbs

	Tendència general	Casos que no segueixen la tendència general
Formes no personals	Accent obert (´)	<i>ésser, néixer, créixer, péixer, prémer, témer, córrer</i> i els seus derivats
• Infinitius	<i>aparèixer, tòrcer</i>	
• Participis	<i>admès, exclòs</i>	Els acabats en -fós , com <i>difós, refós...</i>
Formes personals	Accent tancat (ˊ)	La 1a i la 2a persones del plural de l'imperfet d'indicatiu de verbs de la 2a conjugació: <i>dèiem, dèieu, quèiem, quèieu...</i> Formes acabades en -èn : <i>comprèn, aprèn, sorprèn...</i> (tret de les acabades en -tén i -cén , com <i>estén, encén...</i>)
	<i>digués, érem, fòssim, cantaré, veiéssiu...</i>	

L'accent obert i tancat en les altres classes de paraules

	Accentuació de la o	
	Tendència general	Casos que no segueixen la tendència general
Paraules agudes	Accent tancat (´)	Mots d'ús molt freqüent: <i>això, allò, però</i> . Altres mots: <i>arròs, espòs, de debò, repòs, ressò...</i>
	<i>reunió, cotó, presumptuós...</i>	
Paraules planes i esdrúixoles	Accent obert (ˊ)	Algun mot pla, com <i>estómac</i> . Alguns mots esdrúixols, com <i>fórmula, pólvora, góndola, tómbola, tòrtora...</i>
	<i>mòbil, sòlid, crònic, còmica, insòlita, inhòspita...</i>	

	Accentuació de la e	
	Tendència general	Casos que no segueixen la tendència general
Paraules agudes, planes i esdrúixoles	Accent obert (ˊ)	En paraules agudes: • Els compostos de <i>bé</i> o <i>més</i> : <i>també, gairebé, només</i> . • Alguna altra paraula d'ús molt freqüent, com <i>després</i> . • Alguns noms aguts, com <i>ximpanzé, puré, consommé, congrés...</i> En paraules planes i esdrúixoles: • Alguns noms i adjectius com <i>préssec, préstec, cérvol, església, llémena, feréstec</i> i <i>llépol</i> .
	<i>amè, sisè, anglès, telèfon, dèbil, tèrbol, presència, tragèdia, ortopèdica...</i>	

24 Torna a copiar aquest fragment transformant tots els passats perifràstics en passats simples:

25 Transforma aquests imperfets en plusquamperfets:

- 26** Ara fes-ho al contrari que en l'activitat anterior:

- 27** Completa aquestes oracions amb una forma del verb que hi ha entre parèntesis:

- 28** La família Cilet està formada per quatre membres: el pare, la mare i dos bessons, un nen i una nena de dotze anys. Per divertir-se, avui fan una competició entre ells. Cadascú ha triat un paperet. Es tracta de buscar paraules accentuades entre tot el que veuen al seu voltant: el pare amb **é**, la mare amb **ó**, el nen amb **ò** i la nena amb **è**. Qui en trobarà més? Feu quatre grups a la classe. Cada grup assumirà el paper d'un membre de la família i escriurà en un paper tantes paraules com sigui possible del tipus que li ha tocat. Feu anar la vista i la imaginació durant cinc minuts!

El calendari

Els romans ja disposaven d'un calendari de deu mesos, que en època de Juli Cèsar va passar a dotze. Sobre aquest calendari julià, el papa Gregori XIII hi va fer algunes modificacions. El calendari gregorià és el que s'utilitza majoritàriament arreu del món.

ACTIVITATS

- 29** Les paraules següents expressen una quantitat de temps, ordena-les de menys durada a més durada:

segle • mes • setmana • trimestre • any • dia • dècada
mil·lenni • minut • semestre • segon

- 30** Forma tants derivats com puguis a partir dels noms i dels sufixos següents:

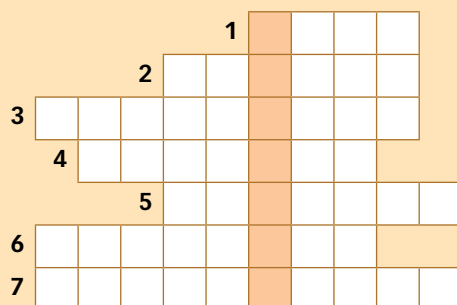
noms

dia, setmana, any

sufixos

-ada, -al, -ari

- 31** Completa aquest encreuat i trobaràs el nom d'un tipus de calendari molt útil. Després, explica per a què serveix.

1. Dia laborable, entremig de dos dies festius, que es converteix també en festiu o inhàbil.
2. Llibret on hi ha marcats tots els dies de l'any i que es fa servir per apuntar cada dia les coses que s'han de fer.
3. Nota o article que recorda un fet notable el dia de l'aniversari.
4. Un any que té 366 dies és un any de...
5. Llibre on s'apunten ingressos i despeses de cada dia en una casa.
6. Aparell que indica l'hora.
7. Període de temps de cinc anys.

- 32** Si avui és dilluns 27 de setembre i t'arriba una multa que consideres que no és correcta, calcula fins quin dia tens temps de recórrer-la si et donen deu dies hàbils a partir d'avui mateix. Després, respon les preguntes següents:

- I si el termini fos de deu dies naturals, fins quin dia la podries recórrer?
- Quin altre nom reben els dies hàbils?
- Com es diuen els dies que no són hàbils?

- 33** Classifica aquests mots, segons que siguin derivats d'*any* o cultismes derivats del llatí *annus*:

enguany • anual • anyal • anuari • anualment • anualitat • antany • anyada

- 34** Explica el significat de les locucions, expressions o frases fetes que contenen aquestes oracions:

- Això que expliquen és de l'any de la picor.
- Vaig a ajudar-los entre setmana.
- Treballa contra rellotge per poder lliurar la comanda el dia acordat.
- Recordo que va arribar un dia de cada dia.
- Fa segles que no vaig al cinema.

Gèneres literaris i història de la literatura

Josep Pla (Palafrugell, 1897 - Llofriu, 1981) era un periodista i escriptor que va escriure sobre els temes més diversos relacionats amb la seva època i el seu país. En el llibre Les hores explica el pas de l'any i els fets climàtics, socials i culturals que es van succeint de gener a desembre.

Calendaris

Cada any, quan arriba el mes de desembre, apareix el marxant de calendaris. Clava dos claus a la paret de plaça, a la paret més assolellada de plaça, hi suspèn un cordill i, en el cordill, hi penja la seva mercaderia: el calendari nou, les llibretes i el paper d'escriure. Com que una masia sense calendari és inconcebible, li compro el «Calendari del pagès», que és el de l'estament a què pertanyo. Després, a la vora del foc, el paper em dona una noció panoràmica de l'any, malgrat la seva innocència. Aquests últims temps, el calendari ha sortit, des del punt de vista del color, molt cigronat i groguenc, però ha portat, com sempre, les seves làmines, les poesies i els consells, cosa bona i instructiva. En la portada presenta, com és de consuetud, la misteriosa roda perpètua del Principat de Catalunya, que donà a conèixer, per primera vegada, en aquestes terres, el prior del Temple de Perpinyà, Miquel Agustí. En un llibre antic que fou propietat dels meus avantpassats pagesos i que conté tots els coneixements aparentment útils que es tenien en el segle XVIII, s'hi troba també aquesta roda. La roda perpètua indica els anys fèrtils i estèrils, passats, presents i venidors. L'any 1953 –en prengui nota el lector, perquè la notícia té una gran importància– serà estèril. L'esterilitat que proclama la roda no vol pas dir que l'any 1953 serà estèril en esdeveniments. No. Vol dir que serà estèril des del punt de vista de la producció agrícola. Pot imaginar-se una notícia més curiosa que la que ens dona, amb una total indiferència, aquesta estranya roda perpètua? El que passa, però, és que ja ningú no creu en les profecies de les rodes, siguin o no siguin perpètues.

Sota l'epígraf «Èpoques cèlebres» –i tan cèlebres!– el calendari ens dona, com sempre, notícies sensacionals. L'any 1953 és el 5936 de la creació del món i el 4281 de les pluges abundantíssimes que formaren el diluvi universal. Aquestes dues notícies estan avalades per l'autoritat del seu autor, el considerable pare Petavi. Davant d'elles, què troba el lector? Que el món és més jove? Que el món és més vell? Si haguéssim de jutjar pels esdeveniments que any rere any passen per davant dels nostres ulls, ja una mica fatigats i avorrits, el món no acaba de sortir de la més adorable i encantadora infantesa.

JOSEP PLA. *Les hores*

ACTIVITATS

35 Digues si les afirmacions següents són certes o falses:

- Al narrador li regalen un calendari de paret.
 - El narrador té avantpassats pagesos.
 - L'acció s'entén que passa al desembre de 1953.
 - Segons la roda perpètua, l'any 1953 havia de ser estèril des del punt de vista agrari.
 - La gent continua creient-se les profecies del «Calendari del pagès».
 - El narrador qüestiona la validesa del calendari.
- Corregeix les oracions falses perquè siguin certes.

1 Els gèneres literaris

Les obres literàries poden ser molt diverses, tant per l'estructura i l'extensió com pel contingut, el to i la intenció. Per això es classifiquen en grups de característiques semblants. Aquests grups d'obres que comparteixen unes formes bàsiques s'anomenen **gèneres literaris**. El text de Josep Pla que has llegit, per exemple, comença com una narració però aviat es transforma en un assaig sobre el pas del temps i els canvis de mentalitat que comporta. Els principals gèneres literaris són la **narrativa**, el **teatre**, la **poesia** i l'**assaig**.

La narrativa

La narrativa és un gènere literari consistent en l'exposició ordenada d'uns fets que constitueixen una història. El relat de les accions és l'essencial del text narratiu, però es pot combinar amb descripcions i diàlegs que acaben de precisar l'ambient i el sentit del que succeeix. Les obres narratives són d'extensió i de temàtiques molt variades: tant els contes com les novel·les es consideren narrativa.

El teatre

El teatre és un gènere literari escrit perquè les accions i les paraules dels personatges siguin representades damunt d'un escenari per uns actors. Els textos teatrals estan impresos en diferents menes de lletra: la lletra rodona, com aquesta que estàs llegint, per a les paraules dels personatges; les majúscules, per al nom del personatge que intervé a cada moment, i la lletra cursiva, per a les acotacions, és a dir, les indicacions de l'autor sobre l'ambientació o els gestos, moviments i actituds del personatge que parla.

La poesia

La poesia és el gènere literari en què l'autor expressa els seus sentiments respecte a la vida, ell mateix i altres persones, la natura, la pàtria, etc. Els textos poètics es caracteritzen perquè el llenguatge que s'hi empra és molt elaborat. Si el llenguatge literari ja és més ric que el llenguatge corrent, en el cas del llenguatge poètic ens trobem davant d'un estil especialment treballat, amb recursos com la mètrica i l'ús abundant de figures retòriques.

L'assaig

L'assaig és el gènere literari en què l'autor expressa les seves idees sobre un tema d'interès humà, i ho fa d'una manera lliure i subjectiva. L'assaig té formes diverses: aforismes, sentències o màximes, cartes, reflexions més o menys sistemàtiques, divagacions, etc.

ACTIVITATS

36 El text de Josep Pla que has llegit està construït amb la combinació de diferents tipus de text. Busca-hi fragments dels tipus següents:

- un fragment narratiu
- un fragment descriptiu
- un fragment expositiu

ACTIVITATS

- 37 L'autor ens dóna una sèrie de dades al voltant del *Calendari del pagès* i el seu contingut.
 ... Posa un exemple de dada històrica i un de dada pseudohistòrica que s'esmentin en el text.

- 38 Busca les paraules i expressions que denoten ironia en els fragments següents:

La roda perpètua indica els anys fèrtils i estèrils, passats, presents i venidors. L'any 1953 –en prengui nota el lector, perquè la notícia té una gran importància– serà estèril. L'esterilitat que proclama la roda no vol pas dir que l'any 1953 serà estèril en esdeveniments. No. Vol dir que serà estèril des del punt de vista de la producció agrícola.

Sota l'epígraf «Èpoques cèlebres» –i tan cèlebres!– el calendari ens dóna, com sempre, notícies sensacionals. L'any 1953 és el 5936 de la creació del món i el 4281 de les pluges abundantíssimes que formaren el diluvi universal. Aquestes dues notícies estan avalades per l'autoritat del seu autor, el considerable pare Petavi.

- 39 Un altre dels recursos expressius utilitzats en aquest passatge és la interrogació retòrica.
 ... Busca'n exemples i digues què es pretén amb aquesta figura retòrica.

- 40 Justifica que els textos següents pertanyen, respectivament, a la narrativa, la poesia, el teatre i l'assaig:

La Julieta va venir expressament a la pastisseria a dir-me que, abans de rifar la toia, rifarien cafeteres; que ella ja les havia vistes: precioses, blanques, amb una taronja pintada, partida en dues meitats, que ensenyava els pinyols. Jo no tenia ganes d'anar a ballar, ni tenia ganes de sortir perquè m'havia passat el dia despatxant dolços, i les puntes dels dits em feien mal de tant estrènyer cordills daurats i de tant fer nusos i agafadors. I perquè coneixia la Julieta, que a la nit no li venia de tres hores i tant li feia dormir com no dormir.

MERCÈ RODOREDÀ. *La plaça del Diamant*

MOSSÈN: Doncs, què tenim de nou?

MARTA (a part): El mossèn! Oh, Déu meu!

MANELIC: Oh, i que venia al punt, a fe! Veureu: digueu-li a l'amo que li torno el molí, i... que grans mercès, mossèn. I... prou; que, vaja, que m'enduc el que és meu. Anem-nos-en, Marta.

MOSSÈN (sense entendre'l): Però... què és el que t'endús?

MANELIC: I ben clar que ho he dit: que m'enduc la Marta.

ÀNGEL GUIMERÀ. *Terra baixa*

De vegades penso que la generalització de l'ús dels rellotges portàtils deu haver estat una de les revolucions més profundes de la vida de la humanitat, en l'època moderna. Una revolució silenciosa i lenta, quasi imperceptible en les seves manifestacions, però de conseqüències subtilment acusades. El sentiment del temps ha d'haver canviat d'una manera notable en l'home mitjà, quan aquest ha començat a tenir al seu abast la màquina domèstica o personal del rellotge.

JOAN FUSTER. *Diccionari per a ociosos*

Ametller florit,
 com, esporuguit,
 et veié l'hivern
 (avi escarransit,
 de pells revestit
 el dia i la nit)
 que es volia etern!
 Però, ja atuit,
 digué que ens duràs
 –tu, gran decidit,
 ametller florit–
 el bon temps ardit,
 els dies més clars,
 més tendra la nit.

JOSEP CARNER
El tomb de l'any

Sobre les dones

La dona té més vergonya com més tancada a casa està. En canvi, com més veu i més sent, i més conversa amb altres persones, menys en té. I això es veu clar en les donzelles i dames de la cort, que en general no tenen vergonya de res, perquè tot el dia s'estan amb tothom que va i ve. I per aquesta raó són més tractades, i per aquest pacte es deixen tocar i besar, i palpar abans, i, si això es dona més fàcilment, també s'hi dona l'altre, si n'hi ha oportunitat. (...) Les dones grans s'han d'ocupar de cosir seda, or i perles, i de teixir coses d'or i de seda, i, després de satisfer-se elles mateixes, n'han de fer per a les esglésies perquè els sants els procurin la gràcia de Déu, que els perdoni els seus grans excessos que fan mostrant la carn als homes i fent-los reclam perquè pequin.

FRANCESC EIXIMENIS. *Lo Crestià*, segle XIV (Adaptació)

Amb totes dues mans

*Amb totes dues mans
alçades a la lluna,
obrim una finestra
en aquest cel tancat.*

Hereves de les dones
que cremaren ahir
farem una foguera
amb l'estrall i la por.
Hi acudiran les bruixes
de totes les edats.
Deixaran les escombres
per pastura del foc,
cossis i draps de cuina
el sabó i el blauet,
els pots i les cassoles
el fregall i els bolquers.
Deixarem les escombres
per pastura del foc,
els pots i les cassoles,
el blauet i el sabó.

I la cendra que resti
no la canviarem
ni per l'or ni pel ferro
per ceptres ni punyals.
Sorgida de la flama
sols tindrem ja la vida
per arma i per escut
a totes dues mans.

El fum dibuixarà
l'inici de la història
com una heura de joia
entorn del nostre cos
i plourà i farà sol
i dansarem a l'aire
de les noves cançons
que la terra rebrà.
Vindicarem la nit
i la paraula DONA.
Llavors creixerà l'arbre
de l'alliberament.

MARIA MERCÈ MARÇAL. *Bruixa de dol*, segle XX

ACTIVITATS

41 Argumenta a quin gènere pertany cadascun dels dos textos que acabes de llegir.

42 Contesta aquestes preguntes sobre els dos textos:

- Quina visió de les dones es desprèn del text de Francesc Eiximenis?
- Per què podem dir que el poema de Maria Mercè Marçal és una reivindicació feminista?
- Quina relació hi ha entre els dos textos i les seves èpoques respectives (segle XIV i segle XX)?

2 La història de la literatura catalana

Fins ara has estudiat la literatura des del punt de vista del llenguatge literari i dels gèneres. Però també hi ha una altra perspectiva en l'anàlisi dels textos literaris: la perspectiva històrica. Els dos textos de la pàgina anterior t'ofereixen un primer exemple d'aquest enfocament. Efectivament, els textos d'Eiximenis i de Marçal presenten, a més de les diferències de gènere (el primer en prosa, el segon en vers) i de llenguatge (el primer descriptiu i realista, el segon ple de simbolisme), una altra distinció fonamental: el text del segle XIV només s'entén en el marc històric de la moral medieval, que reservava un paper marginal a la dona, vista com a font de pecat; en canvi, el text del segle XX respon a una època en què el feminisme ja ha quallat prou per fer sentir la veu de les dones reclamant la seva equiparació als homes.

La història de la literatura és l'estudi de les successives èpoques, moviments, tendències i autors que hi ha hagut al llarg del temps. En el cas de la història de la literatura catalana, aquests grans períodes són els següents:

Segles Anys	XIII-XV	XVI-XVIII	XIX	XIX-XX 1892-1911	XX 1906-1938	XX 1939-1969	XX-XXI 1970-2015
Etapa	Literatura medieval	Literatura moderna	Renaixença	Modernisme	Noucentisme Avantguardes Renovació literària	De la Guerra Civil als anys seixanta	Literatura actual

ACTIVITATS

- 43 Relaciona cadascuna d'aquestes imatges d'escriptors i escriptores catalans amb un dels noms del requadre, i situa'ls en l'etapa de la història literària que els correspongui:

Jacint Verdaguer
Narcís Oller
Miquel Martí i Pol
Montserrat Roig
Ausiàs March
Quim Monzó
Bonaventura Carles Aribau
Pere Calders
Mercè Rodoreda
Ramon Llull
Carles Riba
Joan Ramis
Francesc Vicenç Garcia
Santiago Rusiñol
Joan Maragall

- 44 Busca a la biblioteca llibres d'història de la literatura catalana. Compara'ls i digues quines d'aquestes característiques comparteixen tots i quines les comparteixen només alguns:

- Segueixen un ordre cronològic.
- Contenen imatges i gràfics.
- Contenen textos il·lustratius.
- Ofereixen bibliografia i notes a peu de pàgina.

COMUNICACIÓ

- 45 Escriu en només tres línies una anècdota de classe del curs passat.

GRAMÀTICA

- 46 Copia aquestes oracions i subratlla'n el subjecte:

- Em dic Jordi.
- La meva germana es diu Laura.
- Tot dos som rossos i pigats.
- De vegades fem una sortida a la muntanya.
- Els pares ens porten a visitar algun poble de la rodalia.
- Vivim en una ciutat petita de la costa.
- El meu barri és molt agradable.
- El meu carrer travessa la ciutat de punta a punta.
- Des de la finestra veig passar les gavines.
- A l'hivern els ocells emigren al sud.
- Volen sense descans durant dies i dies.

- 47 Digues el temps verbal de les formes destacades:

- **Quedaren** que es trucarien a mitja tarda.
- Alguna vegada **havia quedat** a la plaça amb aquell parell de nois nous.
- **Tenia** una taca ben lletja als pantalons.
- Aquest matí m'**he trobat** l'Eulàlia quan anava a l'institut.
- Ahir **vam fer** un examen de ciències una mica difícil.
- Vam badar perquè no **haviem pensat** en cap regal per al seu aniversari.
- Quan érem petits els avis ens **duien** al cinema cada diumenge.

ORTOGRAFIA

- 48 Copia les oracions següents i completa-les amb les vocals que hi falten, tenint en compte que en cada oració n'hi ha una que porta accent diacrític:

- No ◆s gaire recomanable estudiar tr◆s hores seguides.
- Estar-se tant temps assegut t◆ l'inconvenient que et canses aviat i ◆s perd la concentració.
- S◆has d'estudiar molt, val m◆s que surtis a estirar les cames de tant en tant.
- S◆un professor et d◆na feina per a l'endemà, fes-la només arribar a casa.
- S◆faltes a classe perquè estàs malalt, ◆s important que demanis els apunts a un company.
- S◆vols estudiar tranquil i en silenci, v◆s a la biblioteca.

- 49 En aquest fragment d'una novel·la ens hem descuidat 19 accents. Copia el text amb els accents correctes.

Mai no he sigut una persona valenta. Suposo que per això vaig sentir un calfred estremidor quan vaig veure que aquell home, amb una mirada que era la viva imatge del terror i la desesperació mes absolutes, se m'acostava trontollant.

Per ser sincer, he de reconèixer que hauria preferit ser d'una altra manera. Mes solidari, potser. Però la realitat és que, d'ençà que era molt jove, havia desenvolupat un instint de supervivència molt particular, que, tot sigui dit, m'havia convertit en una persona egoista, freda i distant. I en aquell moment, amb quaranta anys acabats d'estrenar, tenia la sensació que el guió de la meua vida estava escrit des de feia temps i que ja era massa tard per canviar-lo. Fet i fet, amb la meua manera de ser tampoc m'havia anat tan malament. Havia aconseguit ser algu a la vida, tot i la pressió que sempre havia suportat.

Sigui com sigui, la qüestió és que aquella tarda del 12 de desembre del 2008, precisament el dia del meu aniversari, vaig tornar a posar en pràctica tot el que havia après. Vaig accelerar el pas, vaig abaixar el cap, vaig clavar la mirada a les llambordes humides de la vorera de Columbus Avenue i vaig resar perquè aquell home no em digues res.

DAVID MARTÍ. *El guerrer adormit*

- 50 Digues si aquestes paraules porten accent obert o tancat i escriu-les correctament:

• compr◆ssim	• readm◆s	• exc◆s
• digu◆ssiu	• em◆s	• conc◆rrer
• f◆iem	• ent◆n	• s◆lida
• d◆ieu	• cinqu◆	• pet◆
• con◆ixer	• acc◆s	• corc◆

VOCABULARI

- 51 Reescriu aquestes oracions de manera que tinguin el mateix significat però sense fer servir la paraula *any*:

- Qui dia passa any empeny.
- Diuen que «any nou, vida nova».
- Dimarts vinent l'avi fa anys.
- No et treguis anys del damunt.
- Anys ha, els carrers s'enfangaven.
- Des d'aleshores han passat anys i panys.

52 Relaciona els elements de les tres columnes:

quinzena	2	
trimestre	3	dies
semestre	5	
bienni	6	mesos
trienni	10	
mil·lenni	15	
decenni	50	anys
lustre	1.000	
bimestre		
cinquantenni		

LITERATURA

53 Llegeix aquests quatre textos i explica per què són exemples de narrativa, poesia, assaig o teatre:

CUGAT: Divendres vinent, el nostre desè aniversari. I també l'Oriol i la Núria, i l'Oleguer i l'Eulàlia, el celebren. Ens reunirem tots sis, suposo.

MERCÈ: És clar que sí, com cada any, i aquest, la festa serà encara més solemne. I ara que hi penso: ets tu qui ha de fer el discurs.

CUGAT: Discurs?

MERCÈ: El discurs de ritual de cada aniversari. Aquest any et toca a tu. Ja tens el tema?

CUGAT: No he pensat res. Ni me'n recordava.

MERCÈ: Doncs espavila't. L'any passat l'Oleguer va estar magnífic.

CUGAT: Què vols que et digui...

MERCÈ: Parla amb facilitat. Ho broda.

CUGAT: En brodats hi entens més tu que jo.

MERCÈ: No sé per què no vols reconèixer la veritat. Li tens mania, a l'Oleguer.

JOAN OLIVER. *Ball robat*

Al cim d'un promontori que domina
les ones de la mar,
quan l'astre rei cap al ponent declina,
me'n pujo a meditar.

Amb la claror d'aqueixa llàntia encesa
contemplo mon no-res;
contemplo el mar i el cel, i llur grandesa
m'aixafa com un pes.

Eixes ones, mirall de les estrelles,
me guarden tants records,
que em plau reveure tot sovint en elles
mos somnis que són morts.

JACINT VERDAGUER. *Vora la mar*

Personalment, a mi sempre m'han interessat molt els textos fragmentaris i inacabats, els apunts, els esbossos vacil·lants i primerencs de futures obres mestres de la pintura a l'oli, les composicions marginals, senzilles, simples d'autors de primera i de segona fila. També els escriptors amb poca obra i els qui escriuen només contes. Cosa de la mandra. Ara bé, podem afirmar amb contundència que totes les manifestacions artístiques són valorades per algú pel fet de ser considerades art, és a dir, manifestació de la inquietud i del gust d'una persona o d'un col·lectiu. I amb això ja n'hi ha prou. L'etiqueta «obra de qualitat» o fins i tot «obra mestra» trobo que s'adjudica amb massa facilitat per alguns o és massa restrictiva per a d'altres, de manera que la valoració objectiva dels productes artístics està perdent precisament objectivitat. Però això ja és un altre tema.

ALBERT VILANOVA

A les quatre de la matinada, en Gus Schmidt es va vestir en silenci al dormitori de la seva modesta casa de Long Island, intentant no despertar la dona amb qui havia estat casat des de feia cinquanta-cinc anys. No ho va aconseguir.

La Lottie Schmidt va allargar la mà i va buscar el llum de la tauleta de nit a les palpentes. Va parpellejar per intentar obrir els ulls, que li pesaven de son, i en adonar-se que en Gus duia posada la jaqueta gruixuda va voler saber on anava.

—A treure el nas un moment a la planta, Lottie. Ha passat una cosa.

—¿És per això que va trucar la Kate, ahir?

La Kate era la filla d'en Douglas Connelly, el propietari de Magnífiques Rèpliques d'Antiguitats Connelly, el complex de mobiliari de Long Island City on en Gus havia treballat fins que s'havia jubilat, feia cinc anys.

La Lottie, de setanta-cinc anys i amb uns cabells blancs cada vegada més escassos, es va posar les ulleres i va donar un cop d'ull al rellotge.

—Gus, ¿que t'has begut l'enteniment? ¿Tu saps quina hora és?

—Són les quatre de la matinada i la Kate em va demanar que em trobés amb ella a dos quarts de cinc. Suposo que deu tenir motius per fer-ho així i per això hi vaig.

La Lottie es va adonar que estava visiblement molest.

MARY HIGGINS CLARK. *Por de la veritat*

La caseta de la tia Rose

Em dic Marcel. Visc en un poble no gaire gran on plou sovint. Es diu Orzac. Els carrers són costeruts perquè el poble està al peu d'una muntanya que, en lloc d'acabar en punta, té una forma així com de palangana gegant, ja que en realitat és el cràter d'un volcà apagat. N'hi ha més, de volcans apagats, pels volts d'Orzac: fa milers i milers d'anys, tota aquesta zona era com una mena d'olla de xocolata desfeta ben espessa que bullia i escopia foc i lava. Devia ser molt emocionant. Per Orzac hi passa un riu amb l'aigua molt freda, però molt neta, no com el riu de la ciutat on vivia abans.

Avui han començat les vacances d'estiu i no sé què fer. La mare ha anat a treballar a la fonda i jo m'he quedat sol a casa. M'agradaria sortir i anar a jugar amb el René i la seva colla. Suposo que han baixat al riu, o potser han anat al camp de rugbi. Però ahir, quan es van acabar les classes, no em van pas dir si voldria anar amb ells. La mare em diu que no he d'esperar que siguin sempre els altres els qui vinguin a buscar-me.

–Vés-hi tu i demana'ls si et volen a jugar –em diu.

Ella no ho entén: no és tan senzill. I si em diuen que no? O si em diuen que sí, però no em fan ni cas? Llavors encara és pitjor. Durant el curs, com que estàvem junts a classe, era més fàcil, però ara que hem començat les vacances...

A Orzac fa només un any que hi visc, des de l'estiu passat, que és quan ens vam instal·lar a la caseta de la tia Rose. Abans hi havia vingut de vegades a passar uns quants dies de vacances, però mai no havia parlat gaire amb els nens del poble: no sé per què, però tenia la sensació que no els queia gaire bé. L'estiu passat, quan vam venir a viure-hi, hi vaig fer dos amics, però eren forasters, com jo, i se'n van anar a finals d'agost. Llavors em vaig quedar sol.

La tia Rose es va morir l'hivern de l'any passat. Em va saber molt de greu, encara que ja era molt velleta.

–Un dia o altre tindrem un ensurt –deia sempre la mare.

Fins que, una nit, ens van telefonar i ens van dir que estava molt greu, i al cap de pocs dies es va morir.

Vam tenir una bona sorpresa quan vam saber que ens havia deixat la caseta a nosaltres! Perquè, de fet, la tia Rose no era parenta de la mare: era tia-àvia del meu pare, tot i que s'estimava moltíssim la meua mare. A mi em sembla que era l'única persona de la família del meu pare que se l'estimava. Encara que, d'això, la mare no en parla. Els altres no ens han fet mai gaire cas; ni la meua àvia de Bordeus, la mare del pare, que amb prou feines ens ha vingut a veure. La mare diu que és perquè ja és molt gran, però jo no m'ho acabo d'empassar. La tia Rose sí que n'era, de gran, i en canvi sempre pensava en nosaltres: ens telefonava i ens escrivia, i ens enviava regals; ens feia arribar fruita i verdura –no sé pas com–, i formatge i ous, que deia que eren més frescos que els que compràvem a ciutat, i sempre hi posava una joguina per a mi.

El barri on vivíem era una mica gris i trist, i el pis era petit i atapeït, entaforat entre un munt de pisos iguals i amb un balconet diminut on la mare feia mans i mànigues per fer-hi créixer quatre plantes.

A la mare li agraden molt, les plantes. A mi també. He decidit que quan sigui gran vull ser jardiner. Em sembla que ho vaig decidir el dia que la mare es va presentar a casa amb un test nou i em va dir:

–Té, aquest és per a tu. Pots plantar-hi el que vulguis.

Ho heu intentat mai, de plantar alguna cosa i de veure com creix? Jo ho trobo increïble. Ara bé, s'ha de tenir molta paciència. I, això sí, no pots plantar el primer que et passi pel cap.

A mi, per exemple, el que m'hauria fet il·lusió de debò hauria estat tenir un arbre fruïter: una prunera, o una perera, o un cirerer... Per això em vaig fer un fart d'enterrar pinyols dins el meu test. Però, és clar, no vaig tenir sort.

MERCÈ CANELA. *La casa de les acàcies*

ACTIVITATS

54 Explica el significat d'aquestes paraules i expressions del text o escriu-ne sinònims:

- costeruts
- no m'ho acabo d'empassar
- entaforat
- feia mans i mànigues

55 Respon aquestes preguntes sobre el text:

- En quina època de l'any passa l'acció?
- On treballa la mare d'en Marcel?
- On acostuma a anar a jugar la colla del René?
- Per què no hi va, en Marcel?
- Quant temps fa que viu a Orzac?
- Què vol ser de gran?
- Quant els ha costat la casa de poble que tenen?

56 Busca en el text un moment en què el narrador protagonista s'adreça directament al lector.

57 Digues en quin temps estan conjugats els verbs destacats d'aquestes oracions:

- Ens **vam instal·lar** a la caseta de la tia Rose.
- Abans hi **havia vingut** de vegades a passar uns quants dies de vacances.
- Avui **han començat** les vacances d'estiu.
- La tia Rose **es va morir** l'hivern de l'any abans.
- Ja **era** molt velleta.
- El barri on **viuïem** era una mica gris i trist.
- No **vaig tenir** sort.

58 Digues si aquestes oracions tenen el subjecte el·líptic, si és un pronom personal o bé té l'estructura d'un sintagma nominal:

- Em dic Marcel.
- Ella no ho entén.
- Els carrers són costeruts.
- El poble està al peu d'una muntanya.
- La mare ha anat a treballar a la fonda.
- Vam tenir una bona sorpresa.

59 Aquesta és la continuació del text que has llegit. Copia'l i completa'l amb les vocals que hi falten, tenint en compte que n'hi ha que van accentuades gràficament:

–Has de buscar alguna planta qu ◆ pugui viure en un balc ◆ –em deia la mare.
I al final vaig haver de fer-li cas. Tot i que al balc ◆ del nostre pis de la ciutat no n'hi havia gaires, de plantes qu ◆ hi pogu ◆ ssin viure.
Aquesta va ser una de les coses que em van conv ◆ ncer de venir a viure a Orzac. Perqu ◆ la caseta de la t ◆ a Rose t ◆ un jard ◆ a davant. ◆ s m ◆ s aviat petit, per ◆ comparat amb el nostre balc ◆ ◆ s immens, i fins i tot hi ha un arbre: una prunera!

60 Tria dues paraules de l'activitat anterior que hagi accentuat, i explica per què ho has fet.

61 Explica la diferència entre aquestes parelles de mots:

després • desprès

seré • serè

62 A cada grup hi ha una paraula que hem accentuat malament. T'atreveixes a identificar-la?

entén • comprén • dèiem • fèieu • ofèn

anglès • comprès • distès • entremés • burgès

pèsol • cèrvol • cafè • vostè • bèstia • dèbil

congrés • església • ingrés • purè • mètode

63 Explica breument per què el text de la lectura pertany al gènere narratiu.

Generalitat de Catalunya
gencat.cat

Temes | Serveis | Generalitat | Catalunya

INICI | PRESENTACIÓ | L'ESTIU ÉS TEU | ALBERGS | TIPOLOGIES | TORNES | PRENSCRIPCIÓ | PAGES | BLOGS

L'ESTIU ÉS TEU

Activitats d'estiu de lleure educatiu
2014

ESTADES DE NATURA

REALITZAR INSCRIPCIÓ

Preu i serveis inclosos
Alimentació, allotjament, activitats, material didàctic i assegurança. No inclou bugaderia.

445€
(7 dies
veure torn)

475€
(7 dies en anglès
veure torn)

*En l'enllaç "veure torn" podràs aparcar els torns amb places disponibles. Feu clic per consultar.

Característiques
Destinades a nois i noies de 8 a 12 anys.
7 dies / 6 nits.
No és necessària experiència prèvia.
Les classes, tallers i activitats s'organitzaran per grups d'edat, habilitats i afinitats.
Juliol: classes, activitats i tallers en català.
Setembre: classes, activitats i tallers en anglès.

Albergs on tenen lloc les estades
Les Planes de Son - Món Natura Pirineus »

Descripció
Les estades de natura pretenen donar l'oportunitat de conèixer un entorn natural i de gran valor sociocultural mitjançant activitats de natura i de lleure.
Mitjançant diverses activitats i dinàmiques es pretén situar els participants en un context social del territori. Descobrim com es viu i es viu en aquestes valls interpretant el paisatge actual i passat, i observem el funcionament de la natura i la riquesa de l'entorn a partir d'experiments i activitats.

Exemples d'activitats
Taller de planisferis
Visita al centre de natura
Sense pendre el nord
Joc de radres
Aprendis a geòleg
Activitats de lleure
Excursió
Tallers
Grans jocs

Les activitats són orientatives i subjectes a variacions per causes meteorològiques o d'organització.

Dia tipus
08:30 ESPORZAR
10:00 CONEIXEMENT DEL MEDI
11:00 PAUSA
11:15 CONEIXEMENT DEL MEDI
13:00 ACTIVITATS DE MATI
14:00 DINAR
15:00 TEMPS LLURE
15:30 CONEIXEMENT DEL MEDI
17:30 PAUSA BERENAR
18:00 ACTIVITATS DE TARDA
19:00 DUTXES
20:30 SOPAR
21:30 ACTIVITAT DE NIT
23:30 BONA NIT I SILENCI

Aquesta distribució horària està subjecta a les variacions en funció de les necessitats d'un dia en concret i pot variar per causes meteorològiques o d'organització. L'horari es orientatiu.

Descarrega't exemple d'estada

REALITZAR INSCRIPCIÓ

Facebook | Twitter | Google+ | YouTube

Condicionals generals | Contacte | Avis legal | Accessibilitat | Sobre gencat | © Generalitat de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social i Família

XANASCAT

ACTIVITATS

- On has de fer clic per aconseguir cada cosa?
 - Accedir a les places disponibles.
 - Sol·licitar una plaça.
 - Fer la inscripció.
 - Saber com és l'estada en conjunt.
- En quina activitat creus que es treballaran els aspectes següents?
 - Observació de petjades d'animals.
 - Orientació.
 - Observació dels astres i els estels.
 - Descoberta de l'entorn.
 - Observació de les roques que formen les muntanyes.
- Què significa l'acrònim anglès FAQs?

Desordre mental

Entre els exiliats a Mèxic, aviat es va fer molt cèlebre a l'Orfeó Català –el casal que ens aglutinava– una dama molt extravertida, notablement afecta a reunions en les quals pogués parlar. Mai no li mancava auditori, puix que aviat va córrer la notícia que la senyora del paleta deia *piquiponians* sense fre, l'una darrere l'altra, i que hom s'hi rebentava de riure, no tant escoltant-la (en aquell cas hauria callat caute-losa) com comentant posteriorment les seves dites.

La seva popularitat va abastar índexs elevadíssims i va esdevenir allò previsible: malgrat que el seu marit era un seriós i digne professional, la fama de la muller el va eclipsar. Era una dama vehement que deia coses com aquesta:

–Oh, sí, durant la guerra es patia enormement! Jo vaig conèixer prou gent que sofria d'allò que en deien sinopsi de guerra, com una malaltia que feia embogir tots els qui l'arregaven. Em van dir que al front d'Aragó la sinopsi de guerra havia atacat molts xicots i, pobrissons, se suïcidaven ells mateixos.

Al cap de poc temps, la gent ja no parlava del paleta sinó de la dona del paleta. Un dia, dos con-nacionals conversaven al cafè de l'Orfeó. Un d'ells s'explicava:

–Aquesta gent del país construeixen amb els peus! Em va tocar un arquitecte que potser era un bon concertista de bombo, tu! Vols creure una cosa? Calculava tan bé les distàncies, que ara, a casa, si seus al wàter i algú obre inadvertidament la porta de la cambra de bany, t'aixafa misera-blement!

–Això és fàcil de resoldre! Fes que et col·loquin el wàter cinc o sis pams enllà de la porta. Qualsevol paleta t'ho farà.

–Sí, és clar: i mentrestant m'enfonsarà la banyera al pis de sota, o em farà canviar tot el drenatge. Els conec, tu!

–Agafa un paleta de confiança.

–Aviat és dit! I d'on el trec? N'hi ha?

–Aquí mateix, home! Que t'ho faci l'Enric.

–L'Enric? Qui és, l'Enric?

–No fotis, home, un català. Ve molt per aquí i juga al dòmino amb la colla del doctor Puig. L'Enric! No pot ser que no el coneguis, home: és el marit de la dona del paleta!

AVEL·LÍ ARTÍS GENER, TÍSNER, *Viure i veure*

ACTIVITATS

4 Què és una *piquiponiana*?

- Una anècdota real.
 - Una expressió graciosa per incorrecta.
 - Un error lingüístic repetit.
 - Un acudit de paletes.
- Investiga amb quin personatge real està relacionat aquest nom.

5 Què vol dir que la fama de la senyora eclipsava el marit?

- Que li feia perdre l'enteniment.
- Que li feia passar vergonya.
- Que li feia ombra.
- Que li produïa mareig.

6 En aquest fragment, a part de la invenció de l'expressió «sinopsi de guerra», hi ha una altra expressió maldestra. Quina és?

–Oh, sí, durant la guerra es patia enormement! Jo vaig conèixer prou gent que sofria d'allò que en deien sinopsi de guerra, com una malaltia que feia embogir tots els qui l'arregaven. Em van dir que al front d'Aragó la sinopsi de guerra havia atacat molts xicots i, pobrissons, se suïcidaven ells mateixos.

7 Quina opinió tenen els exiliats catalans de la manera de treballar dels paletes mexicans?

8 Explica la gràcia final de l'anècdota.